

## 10 skyrius NAUJAGIMIAI ŠUNIUKAI

Atminkite, kad gimimas šuniukui yra sunkus išbandymas, ypač jei gimdymas buvo sunkus ar ilgas. Iki gimimo šuniukas buvo saugus, viskuo aprūpintas ir pamaitintas. Kai jam staiga tenka atsirasti mūsų atšiauriame pasaulyje, per keletą minučių visa tai praranda ir turi greitai prisitaikyti prie naujų sąlygų. Stiprūs sveiki šuniukai šį slenkstį peržengia be sunkumų.

### **Naujagimių apžiūrėjimas**

Šuniukui gimus ir pradėjus normaliai kvėpuoti, jį reikia apžiūrėti nuo galvos iki uodegos. Pradėkite nuo galvos. Apžiūrėkite nosį, snukutį ir lūpas, ir įsitikinkite, ar jis neturi „kiškio lūpos“. Pražiodykite snukutį ir apžiūrėkite gomurį, ar nėra „vilko gomurio“, nes „vilko gomurys“ dažniausiai būna kartu su „kiškio lūpa“.

Apžiūrėkite priekines ir užpakalines kojas, suskaičiuokite pirštus ir patikrinkite, ar nėra suluošintų letenėlių. Po to apžiūrėkite pilvą, ar nėra patinusio žiedo aplink bambą ir trūkio, pagaliau apžiūrėkite uodegą - ar nėra kokios nors įgimtos deformacijos.

Jeigu plauko spalva turi anomalijų, neatitinkančių veislės standarto, šį šuniuką reikia užmigdyti. Bet perspėjame, kad neapsiriktumėte. Yra pasitaikę atvejų, kai naujokas veisėjas sunaikino visą vadą puikių šuniukų. Mat jam pasirodė, kad iš kalės pusės būta mezalianso, nes šuniuko spalva nesutapo nei su motinos, nei su tėvo spalva. Daugelis šuniukų gimsta ne tokios kailio spalvos, kurią jie vėliau turės. Pavyzdžiui, Jorkšyro terjerai gimsta juodi, dalmatinai netaškuoti, o pilkieji pudeliai ir terjerai - juodi. Dauguma veislių standartų reikalauja juodos nosies ir juodo apvado aplink akis. Bet visi šuniukai gimsta užmerktomis akimis, o baltieji ir be jokios nosies veidrodėlio pigmentacijos -ji paprastai atsiranda po kelių dienų. Todėl pradedančiajam veisėjui nereikia sunaikinti vados vien todėl, kad šuniukų nosių veidrodėliai rožiniai. Tai normalu.

Kai kurių veislių, kur reikalaujama vientisos spalvos, šuniukai kartais gimsta su trupučiu baltų plaukelių, dažniausiai krūtinės centre ir ant smakro. Tie plaukeliai paprastai išnyksta, kai išauga nauji plaukai.

Kai kurie veisėjai neįtikėtinais neišprusę ir mano, kad jų šuniukai turi gimti iškart su sutrumpintomis uodegomis. Koks siaubs juos apima pamačius, kad visi naujagimiai turi ilgą uodegą!

Nekalbant apie aiškius apsigimimus, prieš imantis tokių radikalių priemonių, kaip šuniuko ar visos vados sunaikinimas, naujokui geriausia pasitarti su veterinarijos gydytoju ar veislininkystės specialistu.

### **Nepageidaujami šuniukai**

Būtinybė sunaikinti šuniuką gali kilti dėl daugybės priežasčių: pavojingas gyvybei išsigimimas, visiškai neatitinkanti veislės reikalavimų jo spalva. Kai kurie šunų augintojai, saugodami kalės sveikatą, sunaikina kelis labai didelės vados šuniukus. Tai siaubinga, nes, atrodo, tinkamiausia būtų jiems rasti įmotę. Didelių veislių šuniukus, kur vados būna labai dažnos, kartais numarina, nes savininkas jaučia, jog tiek daug šuniukų jis negalės greit parduoti. Jeigu jis augins nereikalingus šuniukus, jų maitinimo kaina viršys laukiamą pelną.

Gyvūnų mylėtojai labai sunku ryžtis užmigdyti šuniuką. Geriausia, kad tai padarytų veterinarijos gydytojas, bet tai nemažai kainuoja. Kai kurie veisėjai panardina šuniuką į kibirą su vandeniu ir laiko po vandeniu ne mažiau kaip keturias minutes. Jokiu būdu negalima leisti šuniukui išnirti ir įkvėpti, o po to vėl jį skandinti. Šuniukai laikomi po vandeniu ranka, nes naujagimiai šuniukai puikiai plaukioja.

Jeigu gimęs šuniukas numirs per kelias sekundes, jis tikriausiai nelabai ir pajus.

### **„Kiškio lūpa“**

Šis įgimtas viršutinio žandikaulio minkštųjų audinių vystimosi defektas yra sukeliamas recesyvinio geno. Kai kurioms veislėms šis defektas pasitaiko dažniau, negu kitoms, ypač dažnai - nykštukinėms veislėms su trumpu snukiu.

Minkštųjų audinių sandaros defektas dažnai būna kartu su kietųjų audinių viršutinio žandikaulio sandaros defektu, vadinamu „vilko gomuriu“, kai gomuryje yra anga. Tokie šuniukai prastai žinda, sunkiais atvejais negali visiškai negali žįsti ir miršta. Šios anomalijos matomos tuoj pat po gimimo ir tokie šuniukai turi būti nedelsiant užmigdomi. Šuniukai su šiuo defektu negali praryti pieno, jis paprastai išteka per nosį kaip putos. Jeigu defektas nelabai sunkios formos, šuniuką galima išmaitinti per zondą ir vėliau operuoti, bet tai nerekomenduojama.

Dabar daug gerų šunų, ir veislės labai geriau panaudoti pinigais sveikų šuniukų priežiūrai, negu defektuotiems šuniukams.

### **Pirmosios gyvenimo minutės**

Tik ką gimusį šuniuką motina energingai laižo, pastumia nosimi, apverčia ir elgiasi su juo gana ryžtingai. Taip ji stimuliuoja šuniuko gyvybines jėgas, padeda sureguliuoti kvėpavimą, skatina žarnyno veiklą.

*Šuniukas gimsta aklas, užmerktomis akimis. Ausys irgi užkimštos, todėl jis nieko negirdi. Bet šuniukas labai reaguoja į šaltį ar skausmą ir ypač \ prisilietimus.*

Iš pradžių šuniuko termoreguliacijos procesai beveik neveikia, todėl jis gali greit peršalti, o laikomas po ultraraudonųjų spindulių lempa - perkaisti. Kiekvienas kraštutinis pavojingas ir gali sukelti naujagimio šuniuko mirtį.

Ką tik gimęs šuniukas gali judinti galvą, trupučiuką šliaužti ir godžiai žįsti. Šuniukas jaučia skonį, stebuklingai tiksliai žino, kur rasti spenelius, ir atšliaužia prie jų, jei motina netoli. Jei šuniukas neperšalo ar neperkaito ir jaučiasi gerai, prisisotinęs jis greit užmigs ir miegos, kol jo nepažadins prisilietimas ar alkio jausmas.

Motina nuolatos laižo savo šuniukus. Taip ji stimuliuoja virškinamojo trakto veiklą, todėl pabudę jie tuoj pat pajunta alkį ir siekia pieno šaltinio. Jeigu šuniukas guli viename dėžės kampe, o motina kitame, šuniukas negalės surasti savo motinos pats. Todėl dėžė šuniavimuisi neturi būti per daug didelė.

### **Žindimas**

Šuniukas gimsta turėdamas stiprų žindimo instinktą. Jis sugeba žįsti dar negimęs, būdamas kalės gimdoje. Iš pradžių žindimas gali būti silpnas ir tol, kol šuniukas nesuims viso spenelio, girdėsį silpni čepsėjimo garsai, bet po kelių sekundžių žindimas sustiprės ir matysis, kaip mažas rausvas liežuvėlis apsieja aplink spenelį. Jeigu atidžiai stebėtume šuniuką, matytume, kad kas pusę sekundės jis praryja motinos pieną. Kai tik šuniukas stipriai įsisiurbia, jis išlaiko spenelį labai gerai - broliai ir seserys jo nenustums. Jis paleis spenelį pats, kai nebebus alkanas arba kai motina atsikels ir

nueis. Silpną šuniuką, negalintį išlaikyti spenelio, reikia prilaikyti, kol jis gaus gerą porciją pieno. Sustiprėjęs jis sugebės susidoroti su speneliu pats.

### **Jeigu žįsdami šuniukai kelia triukšmą**

ir kramto spenelius, tai reiškia, kad jie gauna per mažai pieno. Silpnus šuniukus geriau prinešti prie užpakalinių spenelių - juose daugiau pieno ir iš jų žįsti lengviau.

Dauguma šuniukų teikia pirmenybę kuriam nors speneliui ir stengiasi visada surasti būtent jį.

Pirmą savaitę šuniukus reikia laikyti 24°C temperatūroje, ir visą laiką jie tą ir tedaro, žinda ir miega, o motina pastoviai juos švarina. Šuniukas greit auga ir palapsniui pradeda judėti didesniais atstumais.

### **Judesiai**

Dviejų trijų dienų šuniukai jau pakankamai stiprūs, guvūs ir gali šliaužti į priekį, judėdami neryžtingais postūmiais. Iš pradžių jie šliaužia lėtai, linguodami ir nenulaikydami galvos, lyg stengdamiesi išlaikyti pusiausvyrą.

Šio amžiaus šuniukai greit sušąla. Likę ilgesnį laiką be motinos pradeda šliaužioti ratais, inkščia ir cypia ne tik todėl, kad jaučiasi palikti, bet ir todėl, kad jiems šalta. Jeigu nosis susiduria su kuo nors minkštu ir šiltu, ar tai būtų kitas šuniukas, ar motina, jis iškart nustoja cypiti ir stengiasi glaudžiai prisiliesti prie aptikto objekto, tikėdamasis gauti šilumos ir maisto.

Šuniukas, mėgindamas surasti pieno, apčiupinėja nosimi kalės pilvą tol, kol savo snukučiu atranda styrantį spenelį. Kai tik jis gerai prie spenelio prisitvirtina, pradeda stipriai stumdyti motinos pilvą, kaitaliodamas priekines kojas, keliskart atitraukia galvą tiesiai atgal, stipriai įsispirdamas į motiną priekinėmis kojomis ir gana aukštai pasikeldamas ant užpakalinių. Kai šuniukas įsisiurbia iš visų jėgų ir keliskart trūktelėjęs spenelį pradeda gauti pieno, jo mažytė uodega pasikelia tiesiai į viršų, beveik statmenai su nugara, o uodegos galiukas užsiriečia atgal ir žemyn. Puikus reginys - simpatiška vada iš visų jėgų žindančių šuniukų su styrančiomis į viršų uodegytėmis, visi jie pašėlusiai tripsena ir stumdosi savo mažytėmis letenėlėmis. Šį mielą reginį papildė nuolanki, kantri ir išdidi jų motina.

Tapšnodamas letenėlėmis pieno liaukas ir ištesdamas spenelį, šuniukas stimuliuoja pieno išsiskyrimą. Šuniukas žinda, kol pasisotina ir prisipildo pilvuką, po to gali užmigti tiesiog su speneliu, išlaikydamas jį dar ilgai po pieno gurkšnojimo. Kai miegas tampa labai gilus, jis paleidžia spenelį visiškai. Šuniukai miegos krūvelėje šalia savo motinos tol, kol kas nors jų neprižadins, ir vėl visas procesas pasikartos. Šuniukai dažnai miegodami krūpčioja ir mosuodami letenėlėmis kartais sukniurkia - jie tikriausiai mato malonius pieno sapanus.

### **Silpstantys šuniukai**

#### **Viduriavimo pavojus**

Jei šuniukai pradeda nerimauti, ypač jei jie be perstojo cypia ir nesiliauja šliaužioti, vadinasi, atsitiko kažkas negero. Šuniukai kiauksi ne tik dėl to, kad jiems kažką skauda, bet jiems gali būti per šalta ar per karšta, arba juos galbūt prispaudė kalė.

Labai dažnai pirmąją gyvenimo savaitę šuniukai užsikrečia streptokokais ar stafilokokais, dar dažniau jų negalavimų priežastis yra žarnyno bacilos. Šių mikroorganizmų žarnyne randasi visada, bet kartais dėl nežinomų priežasčių staiga jos tampa patogeninės ir sukelia enteritą bei viduriavimą (jauniklių kolibakteriozę).

Šia liga susirgti gali ir silpni šuniukai, ir peršerti „dirbtinukai“. Susirgimo eiga labai greita. Šuniukai, kurie pradėjo gyvenimą sveiki ir stiprūs, gerai žindo, pradeda silpnai žįsti, po to praranda

sugebėjimą paimti spenelį ir be žmogaus pagalbos jį išlaikyti. Šuniukai be tikslo šliaužia ratu, užverčia galvą atgal ir vartaliojasi nuo vieno šono ant kito. Jeigu tokį šuniuką paimsite ant rankų, pamatysite, koks jis šaltas ir liesas, bet kol laikysite rankose, bus ramus. Kartais jis kvepia kažkuo rūgščiu. Aplink analinę angą ir ant guolio gali būti gelsvų viduriavimo pėdsakų. Susirgę šuniukai cypia be perstojo kaip jūros žuvėdros, ir kalė pasidaro tarsi beprotė, ypač jei tai vyksta keletą dienų. Silpnesni ir mažesni šuniukai nebeištveria ir nugaišta po dviejų trijų dienų, kartais po savaitės. Jei nebus užkirstas infekcijos plitimas, dauguma šuniukų nugaiš per pirmąją savaitę.

Sergančius šuniukus reikia atskirti ir kas valandą šerti dirbtinai kefyru naujagimiams vaikams, įmaišius nedidelį kiekį gliukozės. Kalės žino, kuris šuniukas gali numirti, ir išmeta jį iš „lizdo“ arba nugula.

Įrodyta, kad kai kurių antibiotikų poodinių injekcijų penkių dienų kursas gelbsti šuniukus, jeigu tik šis gydymas pradėtas gana anksti. Kartais po trijų keturių dienų gydymo šuniukams pasidaro geriau ir šeimininkas nustoja leisti vaistus, bet tada liga grįžta su naujomis jėgomis. Vėl pradėtas gydymo kursas vargu ar išgelbės šuniukus.

Kai dideliuose veislynuose žūsta kelios vados arba vienas kitas šuniukas iš skirtingų vadų be jokių aiškių priežasčių, reikia pradėti visų šuniukų profilaktinį gydymą, nes infekcija gali išplisti. Visus šuniukus reikia apžiūrėti kas tris keturias valandas, kad būtų galima nustatyti, ar jie viduriuoja ir ar nėra skystų geltonų išmatų pėdsakų aplink analinę angą. Kalės kruopščiai valo šuniukus, todėl pakankamai sunku pastebėti negalavimo pradžią, geriausia nutaikyti momentą po maitinimo, kai kalė laižydama pradės stimuliuoti šuniukus, ir patikrinti, kokios jų išmatos.

Kai tik pastebėsite viduriavimo pėdsakus, neatidėliodami pradėkite gydyti. Net sugaištos kelios valandos gali nulemti šuniukų gyvenimo ar mirties klausimą. Gydant antibiotikais labai svarbu, kad jų dozė būtų apskaičiuota teisingai, o gydymo trukmė ne mažesnė kaip penkios dienos. Ligotiems naujagimiams šuniukams yra puikus vaistas bensapas (Stivensono, Ternerio ir Bojso kompanija). Tai kombinuotas antibiotikų ir vitaminų - neomicino, streptomino, oksitetraciklino ir A, D, E, K vitaminų preparatas. Jis sėkmingai padeda gydyti įvairaus amžiaus šuniukų enteritą ir viduriavimą. Aš profilaktiškai bensapu gydau visus silpnus šuniukus tuoj po gimimo. Norint įduoti vaistų, reikia pakelti miegantį šuniuką, ir kai jis ištempęs visas keturias kojytes virš galvos po kelių sekundžių nusižiovauja, tuo momentu šio vaisto mažuoju pirščiuku reikia užtepti ant šuniuko gomurio. Tai geriau, negu uždėti jo ant liežuvio.

#### *Dėmesio antibiotikai!*

Naudojant antibiotikus laikomasi *tam tikrų auksinių taisyklių*:

- antibiotikų niekad nereikia duoti be veterinarijos gydytojo nurodymų;
- nereikia duoti stipresnio antibiotiko, jei silpnesnis toks pats efektingas;
- vaisto galiojimo terminas neturi būti pasibaigęs;
- gydymo kursą visada tęsti iki galo (jo trukmė paprastai 5 dienos).

Kartais šuniukai viduriuoja dėl to, kad jiems netinka jų motinos pienas. Jeigu dvi veislyno kalės šuniuojasi vienu metu ir jau nustatėte, kad vienos iš jų šuniukai žuvo dėl alergijos savo motinos pienui, galite šuniukus sukeisti dar iki jų pirmojo maitinimo. Bet jeigu mirties priežastis - infekcija, šuniukų sukeitimas nepadės.

#### **Sveiki šuniukai**

Sveiki šuniukai niekad necypia. Jie kietai miega arba stipriai „kabo“ ant spenelių ir taip patenkinti gyvenimu, kad net murkia. Jie atrodo puikiai, panašūs į statinaites. Kartais žįsdami sveiki šuniukai

cypčioja, galbūt todėl, kad gavo jau tuščią spenelį, išžįstą smarkesnio brolio. Kai šuniukus patenkina pieno kiekis, jie žįsdami palaimingai stena.

### **Nagučiai**

Šuniukų nagučiai auga greitai ir užsiriečia kaip kabliukai su aštriais galiukais. Šuniukas žįsdamas baksnoja kalės pilvą priekinėmis kojų pirštais, todėl gali stipriai subraižyti jos odą, jei nagai nesutrumpinti. Subraižytus spenelius siaubingai skauda, ir kalė žindymo metu gali riaumoti ir netgi atsisakyti maitinti šuniukus. Iki keturių savaičių amžiaus šuniukų nagai turi būti karpomi kartą per savaitę. Priklausomai nuo veislės, kol šuniukas žinda, nagus reikia apkirpti kartą per savaitę arba kartą per dvi savaites. Vėliau nagus reikės kirpti kas mėnesį. Trumpinti reikia tik patį nago galiuką, stengiantis nepažeisti jautraus ir skausmingo minkštimo.

Kai šuniukams sukanka keturios dienos, daugumai veislių įprasta pašalinti penktą priekinių kojų pirštą ir nereikalingus užpakalinių kojų pirštus, jei jie yra. Tai išmintinga atsargumo priemonė, ypač galvojant apie šuns sveikatą. Dauguma veislių pamiršta reguliariai apžiūrėti šunų nagus. Netgi tie, kurie atsimena, jog nagus reikia apkarpyti kartą per mėnesį, dažnai pamiršta apžiūrėti penktą pirštą, jei tas paliktas. Be to, juos sunku pastebėti, ypač ilgaplaukių veislių. Jeigu penkto piršto nago reguliariai nekarpsite, jis augdamas užsiris ir netgi įsmigs į odą šalia piršto. Penktas pirštas dažnai užsikabina už įvairių daiktų ir yra traumuojamas. Pašalinti penktą pirštą nesunku, ir jeigu veterinarijos gydytojas tai atlieka teisingai, šuniukas nieko nejaučia. Teisingo pašalinimo metu beveik nekraujuoja, šuniukai nepatiria jokio nepatogumo, ir kalė net nepastebi, kas atsitiko su jos vada.

### **Uodegos trumpinimas**

Maždaug trečdalis šunų veislių standartas reikalauja trumpinti ausis ar uodegą, o kartais ir vieną, ir kitą. Tai daroma norint pakeisti išvaizdą. Šis barbariškas šuniukų lošimo įprotis netolimoje ateityje neabejotinai bus uždraustas, lygiai kaip 1904 metais uždrausta trumpinti arklių uodegas. Dauguma veterinarijos gydytojų, taip pat ir dauguma gyvulių mylėtojų nusistatę prieš uodegų ir ausų trumpinimą. Negalima pateisinti nemotyvuoto šunų lošimo. Diskutuoti apie tai, ar šuniukui skauda, ar ne, nederu. Uodegos trumpinimas - tai barbariškas mados kaprizas. Ausų trumpinimas dar barbariškesnė operacija, nes ji atliekama daug vėliau, ne anksčiau kaip 6-8 savaičių amžiaus šuniukams. Britų šunų augintojų klubas draudžia šunims visų veislių trumpinti ausis.

### ***Geriausias amžius trumpinti uodegą.***

Tarp veislių nėra nusistovėjusios nuomonės, kada tinkamiausias laikas atlikti šią operaciją. Jeigu šuniukai stiprūs ir sveiki, tai geriausia padaryti trečią ketvirtą dieną, kartu pašalinant ir penktą priekinių letenėlių pirštą. Kai kurie augintojai mano, kad taip anksti šį darbą atlikti šuniukams bus sunku ir rekomenduoja septintą dieną. Aš manau, kad tai priklauso nuo veislės ir nuo to, kiek turi būti sutrumpinta uodega. Akivaizdu, kad kuo daugiau trumpinama, tuo stipresnis skausmo šokas šuniukui.

### ***Trumpinimo vieta.***

Labai sunku trumpinti uodegą ten, kur reikia, ir daugelis naujokų nukerpa per daug. Jei nukirpta per daug, atgal nepridėsi. Atvirkščiai, jei uodega palikta ilgesnė negu reikia, ją galima užmaskuoti trumpinant plaukus ant uodegos galo, galų gale galima sutrumpinti vėliau, operuojant su vietiniu nuskausminimu. Daugelis standartų nurodo, kad uodega turi būti trumpinama ties tam tikru slanksteliu, bet daugumos šuniukų negalima apčiuopti jokių slankstelių. Todėl teisinga vieta trumpinimui nustatoma kiekvienai veislei pagal jos ypatingas žymes. Naujokui būtų geriausia, jei šią operaciją atliktų veterinarijos gydytojas ar patyręs veisėjas - šios veislės specialistas, nes jeigu

uodega bus sutrumpinta ne pagal standartą, puikus šuo neturės jokių perspektyvų būti eksponuojamas.

Bet kokių būdu uodegą trumpinant, šuniuko motina nedalyvauja.

### ***Trumpinimas standžia gumute.***

Iš pradžių atitraukite kiek galima odą prie uodegos šaknies, nors daugumai veislių tai padaryti labai sunku. Po to gumutę reikia suveržti ties reikiamu slanksteliu ir užrišti. Kitas būdas - sulenkti gumutę keliskart, užmaiti ant parkerio dangtelio. Po to uodega įkišama į dangtelį, o gumutė nustumiamai reikalingą vietą. Jei dangtelis uodegai per mažas, galima panaudoti bet kurį atitinkantį uodegos storį vamzdelį.

Šio būdo privalumas tas, kad gumutę užmovus į netinkamą vietą, ją galima perkirpti, numesti ir pradėti iš naujo.

Trumpinant gumine juoste ar apvalia gumute, nekraujuoja, nėra žaizdos ir neatsiranda sepsis. Paprasčiausiai uodegos kraujotaka nutraukiama, ir po dviejų trijų dienų perrištas galiukas nudžiūsta ir sunyksta. Šuniukams, atrodo, tai netrukdo, jie nepraranda apetito. Motinai taip pat nėra dėl ko nerimauti, nes ji nieko blogo nepastebi.

### ***Trumpinimas nukerpant.***

Kitas trumpinimo būdas - nukirpti reikiamoje vietoje specialiomis žirkklėmis. Operaciją atlieka du žmonės - vienas laiko šuniuką, kitas trumpina uodegą. Uodegą reikia kuo stipriau suspausti nykščiu ir smiliumi reikiamoje vietoje ir nukirpti. Kirpimo vietą reikia laikyti suspausta vieną dvi minutes, o po to užbarstyti antiseptiku.

Šio būdo trūkumas tas, kad nupjovus uodegą per trumpai, jos jau neprailginsi. Gali būti kraujavimo pavojus ir lieka žaizda, per kurią gali išplisti infekcija. Kai kurie šunų augintojai žaizdą užsiuva. Bet jei nenaudojamas vietinis nuskausminimas, šuniukui tai skausminga operacija, ir ją gali atlikti tik veterinarijos gydytojas.

Sutrumpinus uodegą šuniuką reikia stebėti kelias valandas, kad įsitikintumėte, ar nekraujuoja. Paprastai bigė užgyja greitai, bet šašas nukrenta 3-4 savaitę.

Gal uodegos trumpinimas ir nėra šuniukams baisus ir cypia jie mažiau, negu kalei juos užmynus. Ir vis dėlto manau, kad šuniukų luošinimas be reikalo nėra jiems naudingas. Uodegos trumpinimas - netikusių žmogaus prigimties savybių pasireiškimas, kai puiki uodega gadinama vien todėl, kad to reikalauja parodų nuostatai. Siaubinga, kiek daug yra neišmanėlių veisėjų, įsitikinusių ir bandančių įtikinti kitus, kad trumpinimas nekenkia šuniui ir kad šuo su normalia uodega atrodys nesubalansuotas ir bjaurus.

### **Akių priežiūra**

Šuniukų akys paprastai atsimerkia tarp dešimtos ir tryliktos dienos. Tiesa, kartais šuniukas jau gimsta atmerktomis akimis, bet toks niekad neišgyvena.

Akys pradeda atsiverti nuo vidinio kampo, ir plyšys palaipsniui didėja, kol atsiveria visa akis. Kartais viena akis atsiveria anksčiau negu kita. Tuo metu negalima laikyti šuniukų ryškioje šviesoje. Iš pradžių šuniukai skiria tik šviesą ir tamsą ir neaiškius daiktų kontūrus. Tik tarp ketvirtos ir penktos savaitės šuniukai pradeda gerai matyti.

Keista, bet kai tik šuniukas atveria akis, dėl kažkokios priežasties jis išmoksta šliaužti ir atbulas. Atrodytų, kad tai yra sulėtinta reakcija į pirmą kartą matomą savo šeiminką!

## **Ausys**

Ausys, užsivėrusios šuniukams gimstant, pradeda atsiverti apytikriai dešimtą dieną. Kai kurių ilgaplaukių veislių jau šiame amžiuje ausies angoje pradeda augti plaukai. Jeigu šito nepastebėsime, tai ausies angoje susikaups vadinamoji „siera“, suklijuos ten augančius plaukus ir angą užkimš tiršta masė. Kad taip neįvyktų, plaukai iš ausų turi būti šalinami kas Kartą išraunant po kelis plaukelius.

## **Svorio didėjimas**

Šuniukai greitai auga ir jų svoris gali didėti tolygiai. Vienintelė patikima svorio nustatymo priemonė - per pirmas dvi savaites sverti juos kas antrą dieną, o vėliau kartą per savaitę. Jei šuniukų svoris priauga normaliai, po žindymo ar maitinimo jie patenkinti miega, aktyviai veržiasi prie maisto - jie normalūs, sveiki.

Toks šuniukas paimtas ant rankų smarkiai raitosi ir stumdosi. Kai šuniukai bejėgiškai guli ant rankų ir atrodo lyg negyvi, galima tvirtinti, kad jie vystosi blogai.

## **Šuniuko vystymasis**

Šuniukas labai greitai vystosi ir protiškai, ir fiziškai. Dviejų savaičių šuniuką lengva išmokyti čiulpti iš buteliuko, jis greit pripranta prie rankų. Jeigu tokio amžiaus šuniuką išerzina jo broliai ir seserys, stebėtina, kaip jis moka riaumoti.

Tarp antros ir trečios savaitės šuniukas, priklausomai nuo veislės, pradeda girdėti.

Trečios savaitės pabaigoje šuniukas išmoksta ne tik lakti skystą, bet ir ėsti kietą maistą. Jis ne tik moka šliaužti į priekį, atgal ir ratu, bet ir stovėti ant keturių kojų.

Trečioji šuniuko gyvenimo savaitė kupina įvykių, nes tokio amžiaus šuniukas pradeda vaikščioti, pats gali nusišlapinti ir išsituštinti. Jis tampa labai mielas, pradeda žaisti, kepšnodamas priekinėmis letenėlėmis, ir netgi mėgina galynėtis su savo broliukais ir sesutėmis.

Ketvirtoji savaitė - šuniuko pirmųjų dantų dygimo laikas. Tai viršutinės iltys, kurios išdygsta 20-24 dieną. Kai šuniukai sulaukia tokio amžiaus, motina pradeda jiems atpylinėti pusiau suvirškintą maistą, ir tai visiškai normalu bei natūralu. Jų aštrūs maži dantukai - signalas kalei, kad jos vaikai paaugo ir jiems reikalingas labiau „suaugęs“ maistas. Kai ji tai daro, šuniukai su malonumu praryja šį pusiau suvirškintą ir paruoštą jų mažiems skrandukams, bet vis dėlto jau „suaugusį“ maistą. Atpylinėja dauguma kalių, bet ne visos. Šuniukai greit išmoksta reikalauti iš motinos atpylinėjimo, o veisėjui tai akivaizdus požymis, kad šuniukai pasiruošę priimti papildomą maistą.

Jokiu būdu negalima barti kalės už atpylinėjimą ar kaip nors tam trukdyti. Šuniukams tai būtina.

## **„Socialinė būtybė“**

Kai šuniukui sukanka 21 diena, jis tiesiog staiga tampa „visuomeniška“ būtybe, visiškai suvokdamas ne tik savo brolių ir seserų, bet ir motinos, ir savo šeimininko individualumą. Jis žiūri į kitus žmones, į šunis ir kitus gyvūnus ir pirmą kartą vizgina uodega, irtai, be abejo, didelio malonumo išraiška. Šuns uodegos vizginimas analogiškas žmogaus šypsenai, bet šunys „šypsosi“ dažniau negu žmonės! Šuniukas pirmą kartą pradeda vizginti uodegą tarp trečios ir ketvirtos gyvenimo savaitės. Pirmosios „šypsenos“ laikas dažniausiai priklauso nuo šuniuko išsivystymo ir nuo jam suteikiamų galimybių būti patenkintam.

Šio amžiaus šuniukai tampa smalsūs ir nepriklausomi, ir motina juos palieka ilgesniam laikui, žinodama, kad jos mažyliai nebus be jos nelaimingi.

Dviejų mėnesių amžiaus šuniukas šlapinasi ir tuštinasi toje pačioje vietoje, viename iš jo „kvepiančių“ punktų. Šią vietą jis pasirenka kuo toliau nuo savo dubenėlio su maistu.

Paprastai šuniukai šlapinasi kas dvi valandas, nepriklausomai nuo jų dydžio. Tai pravartu žinoti, kai jūs pratinate šuniuką atlikti gamtinius reikalus ne namuose. Po trijų mėnesių tarpai tarp šlapinimūsi tampa vis ilgesni.

### **Elgesys**

Protinis ir socialinis šuniukų vystymasis progresuoja, ir trečią ketvirtą gyvenimo savaitę jis pradeda žaisti paprastus žaidimus, pavyzdžiui, „gaudynes“. Jau tokiame amžiuje paprastai išryškėja gaujos lyderis. Penkių savaičių šuniukai visi kartu dumia sutikti savo šeimnininką ar tiesiog sužinoti, ar neįvyko kas nors įdomaus jų takelio gale ar kur nors netoliese.

Septynių savaičių šuniukai tampa tikromis mažomis individualybėmis, tokiomis ryškiomis, kad vienas šuniukas gali būti didelis mušeika ir tikras agresorius, lyginant su visais kitais. Veislėse, pasižyminčiose karingais charakteriais, ypač terjerų, būtina atskirti šuniukus jau ankstyvame amžiuje ir laikyti viename aptvare ne daugiau kaip du šuniukus vienu metu. „Kovotojus“ palikus visus kartu, jie kartais gali surengti mirtinas kautynes.

Stebėti šuniukų elgesį - maloniausias užsiėmimas. Valandų valandas galiu stebėti jų žavingas išdaigas, jų tarpusavio santykius, kaip jie laižo ir švarina vienas kitam ausis arba žaisdami kandžioja uodegytes. Šuniukų auginimas veisėjui tampa dar įdomesnis, jei kiekvienos vados išdaigas ir bendrą elgesį jis užsirašo ir fiksuoja visas žavingų pasikeitimų stadijas, kurias įveikia šuniukas savo vystymesi.

### **Blogi įpročiai**

Kai kurie šuniukai turi įprotį žįsti bet kurį jiems arčiausiai pasitaikiusį daiktą. Tai gali būti letena, uodega, ausis ar net brolio patino penis. Net jei žindimas tęsiasi labai trur: *laiką, jis gali atnešti daug žalos. Paaugusius tokių įpročių turinčius šuniukus reikia atskirti, ir su amžiumi tai praeina.*

### **Pieniniai dantys**

Daugumos veislių šuniukų pirmieji dantys, vadinami pieniniais, išdygsta vyresniems nei trijų savaičių amžiaus. Jie minkštesni ir daug aštresni, negu nuolatiniai dantys, kurie išdygsta vėliau. Tarpai tarp dantų būna gana dideli, tai ypač pastebima tada, kai vietoj pieninių atsiranda nuolatiniai - augant žandikauliams tarpai tarp pieninių dantų didėja. Pieniniai dantys kaip ir pastovūs turi šaknis. Tai stebina kai kuriuos šunų augintojus - juk iškritę pieniniai dantys atrodo daugiau panašūs į karūnelę be šaknies, negu į tikrą dantį. Bet šaknys yra, jos ilgos ir plonos ir palaiptu „įsiskverbia“, kai iš apačios juos pradeda išstumti nuolatiniai dantys. Kai pieninio danties šaknys įauga į žandikaulio audinius, lieka tik emalės karūnelė. Pieniniai dantys labai trapūs.

Deja, pieninių dantų sakanda ne visada atitinka nuolatinųjų dantų sakanda. Žirklių formos sakandos atveju viršutinių kaplių galai vos pridengia apatinių galus, ir esant sučiauptai bumai, žandikauliai susiglaudžia. Ši sakanda pagal daugumos veislių standarto tipą ir yra **taisyklinga**. Kai kurių veislių šuniukams normali bus ir **perkanda**, t.y. kai apatiniai kapliai išsišovę daugiau į priekį negu viršutiniai. Atitinkamai apatinis žandikaulis išsikišęs į priekį daugiau, negu viršutinis. Priešinga perkandai yra **nesakanda**, t.y. kai viršutiniai priekiniai dantys daugiau išsišovę į priekį, negu apatiniai. Tai **yda**, sutinkama visose veislėse ne rečiau, negu perkanda. Dar yra trūkumas, nors ir ne toks didelis kaip du pirmieji, kai viršutiniai kapliai sutampa galas prie galo - **tiesi** sakanda. Žandikaulių forma su netaisyklinga sakanda yra tipišką paveldimas požymis, kurį daugumai veislių labai lengva išnaikinti veisimo ir augimo procese.



Kartais vienas dantis išsikiša iš eilės kitų ar pieninės tys neiškrenta laiku - visa tai gali tapti neteisingos sakandos priežastimi. Ir kaltas bus šuns savininkas, kuris nepakankamai kruopščiai stebėjo šuniuko dantų pasikeitimą. Pieninių dantų komplektas šuniukui išauga penktą šeštą savaitę. Pirmieji išlenda viršutiniai iltiniai dantys. Jie yra gerai apčiuopiami dar -neišdygę. Dantims dygstant šuniukai nori ne tik kandžiotis ir viską kramtyti, bet ir žįsti. Jų dantenos tuo metu labai jautrios, neatsparios infekcijai ir traumoms, todėl reikia atidžiai stebėti, ką šuniukas paima į nasrus.

### **Dantų keitimasis**

Nuolatiniai dantys išauga vietoje pieninių tarp 12 ir 16 gyvenimo savaitės. Šie dantys auga greitai ir nustoja augę tik tada, kai pasiekia priešingo žandikaulio dantis. Nuolatinųjų dantų augimas, kurio metu išstumiami pieniniai dantys, gali būti šuniukams labai skausmingas ir sunkus. Kai kuriais atvejais kilmingiems ir nervingiems šuniukams tuo metu gali atsirasti liguisti požymiai: kilti temperatūra, blogėti apetitas, kartais viduriuoti, gali atsirasti burnos gleivinės ar dantenu uždegimas ir netgi nerviniai priepuoliai, panašūs į isteriją.

Normalų šuns dantų komplektą sudaro 42 dantys, nors kai kurių veislių - 44 dantys, o meksikietiški beplaukiai šuniukai neturi krūminių dantų ir todėl jie dažnai turi tik 34 dantis. Europos veisėjai didelį dėmesį skiria šuns dantų skaičiui ir kokio nors danties nebuvimą laiko rimtu išsigimimo požymiu. Jei pastovūs dantys išdygsta ne toje vietoje, kur yra pieniniai, gali susiformuoti dviguba dantų eilė. Dėl to labai svarbu keičiantis dantims duoti šuniukui kramtyti ką nors kieto, nors morką ar obuolį, kad visi pieniniai dantys iškristų laiku. Jeigu yra klibančių dantų, reikia pabandyti juos išrauti ar išklibinti dar daugiau. Paprastai nerekomenduojama žaisti su šuniukais skuduru, bet keičiantis dantims toks žaidimas gali būti neskausmingiausias būdas klibančių dantų pašalinimui. Skuduras turi būti gana stiprus, bet retas, pavyzdžiui, maišinis audeklas.

Ypač ilgai dantenose išlieka pieninės iltys. Jeigu jų nepašalinsime pradėjus dygti nuolatiniams, jos lyg pleištą įsitvirtins tarp stambaus kandžio ir pastovaus iltinio, ir taip tvirtai, kad jiems pašalinti prireiks chirurginės operacijos su bendra narkoze. Jaunam šuniui bendra narkozė ir stiprūs nuskausminamieji vaistai pavojingi gyvybei.

Deja, žinoma atvejų, kai turintiems dvigubą eilę dantų šuniukams pašalindavo pastovų dantį, o pieninis likdavo. Tai skamba žiauriai, bet iš tikrųjų labai sunku atskirti, kuris iš dantų yra pastovus. Ypač tai sunku nustatyti nykštukinių veislių jaunikliams. Tik po kurio laiko pasidaro aišku, kad mažesni ir tamsesni dantys yra pieniniai.

### **Nuolatiniai dantys**

Nuolatiniai dantys pradeda augti trijų keturių mėnesių šuniukams. Pirmieji išdygsta du viršutiniai kandžiai. Pilnas pastovių dantų komplektas išdygsta apie šeštą gyvenimo mėnesį. Šuniukai, kurių maiste stigo A ir D vitaminų, turės blogus dantis. Blogi dantys bus ir šuniukų, kurių motina negavo reikalingų vitaminų neštumo metu. Reikalingų vitaminų stoka ir sutrikęs mineralinių medžiagų įsisavinimas yra visiško dantų neišdygimo priežastis. Dėl šių priežasčių dantys dygdami gali apsisukti savo „lizde“ ir išlįsti ne savo vietoje arba netinkamai palinkę. Būna, kad pastovūs dantys labai primena pieninius -jie smulkūs, reti ir jų emalė tamsi ar pilkšva. Šuniukų, kurie sirgo maru ar kitomis ligomis ir turėjo aukštą temperatūrą, dažnai dantų emalė tamsėja ar suyra. Tokie dantys genda daug anksčiau, juose išsivysto ėduonis.

Normalų šuns dantų komplektą sudaro 42 dantys.

Viršutiniame žandikaulyje yra 20 dantų, apatiniame - 22. Kiekvieniame žandikaulyje šeši priekiniai kandžiai, šiais dantimis atkandama. Iš kiekvienos kandžių eilės pusės yra dideli, išlenkti kaip kardai dantys - iltys. Šie dantys išlaiko grobį nasruose. Už ilčių iš kiekvienos pusės yra keturi prieškrūminiai dantys, patys smulkiausi prie ilčių.

Už prieškrūminių dantų yra po du stambius krūminius dantis iš kiekvienos pusės viršutiniame žandikaulyje ir po tris krūminius iš kiekvienos pusės apatiniame.

### **Dantų paskirtis**

**Dantų paskirtis.** Dantys yra įvairaus dydžio ir formos, žiūrint kokia jų paskirtis. Kandžiais atkandama, nugramdoma mėsa nuo kaulų, prižiūrimas kailis, gaudomos blusos. Iltimis sugriebiamas ir laikomas grobis. Stambūs viršutinio žandikaulio prieškrūminiai dantys ir pirmas krūminis apatiniame žandikaulyje reikalingas suplėšyti ir susmulkinti maistą. Šunys šiais dantimis nekramto, bet gali jais susmulkinti kietą maistą į mažesnius gabalus. Mėsą šunys praryja dideliais gabalais.

Šunų dantų stiprumas ir jų išsaugojimas daugiausia priklauso nuo paveldimumo ir įvairioms veislėms skirtingas. Dauguma nykštukinių veislių šunų, deja, praranda dantis labai anksti, kartais dvejų trejų metų. Dantų iškritimo laikas skiriasi ne tik įvairių veislių šunims, bet netgi įvairioms linijoms vienoje veislėje. Be abejo, danties gyvavimo laikas priklauso nuo to, kaip jie prižiūrimi. Dantis labai pažeidžia susidarę dantų akmenys.

**Dantų akmenys.** Taip vadinamos kietos rusvos, gelsvos ar pilkos spalvos apnašos, sudarytos daugiausia iš kalcio fosfatų, susimaišusių su maisto dalelytėmis, kurios nusėda ant dantų. Apnašose aptinkama daug ligas sukeliančių bakterijų. Labai svarbu duoti šuniui kieto maisto, pavyzdžiui, specialių šuns džiūvėsių su kaulų trupiniais ir netgi kaulų, kad būtų išvengta dantų akmenų susidarymo. Vienių veislių šunims dantų akmenys susidaro dažniau, kitų - rečiau. Apnašas reikia periodiškai šalinti.

Palaipsniui dantų akmenys plečiasi, kaupiasi ir įsiskverbia į dantenas, jas atstumdami. Taip apsinuogina dantų šaknis ir galų gale jie pradeda klibėti ir gali iškristi.

Sunkiais atvejais, kai nesirūpinama dantimis, gali atsirasti nemalonus kvapas iš šuns nosies. Tokie šunys dažnai turi skrandžio negalavimų. Skrandis yra nuolat infekuojamas, nes kartu su maistu iš nesveikų dantų į jį patenka daugybė ligą sukeliančių mikroorganizmų. Dėl nesveikų dantų šuo negali normaliai maitintis ir greit praranda kondiciją. Jis bijo gerti šaltą vandenį, nes tai sukelia jam skausmą.

Jeigu dantų akmenų nešalinsime, dantenos bus pažeistos ir infekuotos taip stipriai, kad aplink dantų šaknis susikaups pūliai. Tokiems dantims besiliečiant prie vidinės žando dalies gali atsirasti gilios opos. Šiais atvejais būtinas veterinarijos gydytojo gydymas antibiotikais ir kitais uždegimą slopinančiais preparatais. Kai uždegimas praeis, nuo dantų reikės nuvalyti apnašas ir pašalinti dantenų audinių žuvusias dalis. Tai daroma su bendra narkoze.

Taigi matome, kad geriausia nuolat prižiūrėti dantis ir, jei būtina, nuvalyti juos kartą per mėnesį.

### **Temperatūra ir pulso dažnis**

Naujagimiai šuniukai neturi termoreguliacijos. Jų temperatūra, galima sakyti, priklauso nuo aplinkos temperatūros. Pirmą šuniukų gyvenimo savaitę guolio temperatūra turi būti ne žemesnė kaip 24°C.

Normali sveiko šuns temperatūra svyruoja tarp 38,2 -38,7°C.

Ramybės būsenoje vidutinio amžiaus kalės pulsas maždaug 90-100 dūžių per minutę, šuniukų ir senų šunų paprastai būna dažnesnis.

Pulso dažnis 3,5-5 kartus didesnis už kvėpavimo dažnį, kuris būna 18-28 per minutę. Pulsą galima apčiuopti vidinėje klubo pusėje, arčiau papilvės. Jeigu tai nepavyksta, galima paklausti širdies dūžių, pridėjus ausį prie krūtinės -širdis kairėje pusėje, kaip tik virš gulinčio šuns alkūnės.

Dažniausiai šuns širdies dūžiai netolygūs. Naujagimiai su retu pulsu išgyvena retai.

## **Papildomas šėrimas Pasiruošimas atjunkymui**

Motinos pieno dalis šuniukų racione mažėja palaipsniui. Taip pat palaipsniui reikia duoti kito maisto, kol jiems nebereikės motinos pieno. Atjunkymas - šuniuko gyvenimo kritinis periodas, ir jei nestebėsime maitinimo atidžiai ir neišmanysime to proceso, gali pakenkti jo sveikatai. Šis periodas ypač pavojingas silpniems ir atsilikusio vystymosi šuniukams. Visada reikia vengti bet kokio **staigaus raciono pakeitimo**. Kartais labai anksti reikia pradėti papildomai šerti silpnus ir smulkius šuniukus, ir geriausia tam tinka kūdikiams skirti pieno mišiniai bei kefyras.

Paprastai šuniukas gauna motinos pieną iki šešių savaičių, kai kurios kalės maitina savo šuniukus iki devynių savaičių. Tai priklauso nuo vados dydžio ir nuo kalės instinkto stiprumo. Nedidelėse vadose pradėti papildomai šerti galima trijų keturių savaičių amžiaus šuniukus. Kartais šuniukai patys pradeda lakti motinai atneštą į „lizdą“ pieną. Tai atsitinka po trečios savaitės ir sutampa su kalės pusiau suvirškinto maisto atpylimu savo vaikams. Jei kalė gauna į „lizdą“ viščiuką,

triušį ar žuvį, jaunikliai tuomet gali būti juos kartu su motina, jei ji neprieštarauja. Susirinkus šuniukams dauguma kalių pasi- šalina nuo dubens. Jei kalė tam nepritaria, jos šerti šuniukų akivaizdoje nereikia. Dauguma kalių pradeda atpylinėti šuniukams maistą, kai jiems sukanka maždaug 25 dienos. Šuniukai ėda labai noriai, geriau negu atneštą šeimininko papildomą pienišką maistą. Pirmas natūralus papildomas maitinimas yra kalės atpiltas maistas, ir šuniukai patys skatina motiną tai daryti, aplaižydami jos lūpas, jai prisisotinus. Atpylus kalė pasišalina ir iš šalies patenkinta stebi puotą, o vėliau ir pati prisijungia.

Didelių veislių dideles vadas turinčioms kalėms ilgas žindymas yra per didelis krūvis. Tokiose vadose reikia pradėti papildomai šerti nuo 18-20 dienos. Dauguma šio amžiaus šuniukų, jei jie labai alkani, greitai išmoksta lakti. Jiems lengviau lakti pusiau skystą maistą, negu visiškai skystą -pieną. Jei paimsime ant piršto galiuko truputį pieno mišinio, saldaus vaikiško kefyro ar acidofilino ir paliesime juo šuniuko snukutį,-jis greitai iškiš savo liežuvėlį ir pradės laižyti pirštą. Paimkite dar truputį mišinio ir vėl pasiūlykite šuniukui. Pradėjus laižyti, vietoje piršto pastatykite jam negilų dubenėlį ir jis toliau laižys. Kai tik jis supras reikalo esmę, laks viską, ką jam pasiūlysite.

Labai svarbu šuniukui kas kartą siūlyti tik vieną naujo maisto rūšį. Šuniukas turi priprasti prie to maisto, o savininkas turi įsitikinti, kad šuniuko virškinimas ir išmatos normalios. Sekanti stadija - siūlyti šuniukui papildomą maistą kartą per dieną, toliau dukart, po to triskart ir taip iki visiško atjunkymo penktą šeštą amžiaus savaitę. Reikia atsiminti, kad tai kritinis periodas šuniukų gyvenime, nes tuo laiku ne tik keičiasi dieta, bet ir įvyksta dideli pokyčiai šuniukų organizme, todėl nauju maistu maitinti galima tik vieną kartą per dieną. Reikia dar kartą pabrėžti, kad racionas šuniukams keičiamas palaipsniui.

Kai tik šuniukai pradeda būti kitą maistą, kalė vis nenoriau juos valo ir tvarko, o vėliau ir visai to nedaro. Labai svarbu, kad visas siūlomas šuniukams maistas būtų maždaug kalės pieno temperatūros, t.y. apie 38°C. Vidutinių ir stambių . eislių šuniukams ketvirtą savaitę naudinga pradėti duoti mėsą. ją reikia dukart sumalti mėsmale. Po to iš faršo padaromi kukuliukai ir duodami šuniukams. Tegu jie iš pradžių pauosto jos, po to mažą gabaliuką praryja. Nebūtina kišti mėsos į šuniuko nasrus ir versti jį suėsti. Jis labai greit paima mėsą pats. Godūs šuniukai šeriami iš atskiro dubenėlio. Jeigu šuniukai neėda, galima padėti truputį maisto ant grindų prie dubens. Tai paskatina juos būti stebėtinai greitai.

Iš pradžių šuniukui reikia duoti atitinkamai paruoštos mėsos vieną kartą per dieną, antras papildomas maistas turi būti pieniškas. Nerekomenduojama šuniukui duoti per daug žalios mėsos, nes jis išžys mažiau motinos pieno ir sutriks -normali virškinamojo trakto veikla. Apie penktą šeštą savaitę šuniukas per dieną šeriamas keturis kartus pienišku maistu ir vieną kartą mėsisku. Nereikia per ilgai šerti šuniuką mėsos faršu. Pradėjus maitinti mėsisku maistu, po savaitės mėsą reikia pjaustyti smulkiais gabaliukais ar siaurom juostelėm, kurios prieš tai gerai išmušamos.

Kartais mėsą galima pakeisti virta žuvimi ar paukščių bei triušio virta mėsa.

Tuo metu kalė pradeda pavargti nuo savo šuniukų ir tikriausiai ji tik miegos su jais naktį, nors gali su malonumu praleisti su jais ir kelias valandas per dieną.

Po šešių savaičių šuniukams reikia duoti pagrauzti rupių miltų džiovėsių ir vieną kiaušinio trynį per savaitę ar dažniau, priklausomai nuo veislės. Didelių veislių šunims reikia duoti žuvies taukų ir kalcio priedų su vitaminu D. Jiems galima duoti mėsos dukart per dieną anksčiau, negu mažoms • veislėms.

Vyresnius negu aštuonių savaičių amžiaus šuniukus -reikia šerti kas tris valandas per dieną. Pirmasis, trečiasis ir paskutinysis šėrimai turi būti iš pieniškų produktų ir virtų kruopų, j vieną iš jų reikia įdėti kiaušinio trynį. Antrasis ir ketvirtasis šėrimai gali būti iš mėsos ir buljono su nedideliu kiekiu rupių miltų džiovėsių ar virtų kruopų.

### **Kirmėlės**

Šunyse parazituoja šešių rūšių kirmėlės, bet daugiausia išplitę askarides ir kaspinuočiai.

Visų veislių penkių šešių savaičių amžiaus šuniukus reikia dehelmintizuoti nuo kirminų invazijos. Norint pasiekti tikslą, tai reikia kartoti kelis kartus.

Jei šunys smarkiai apsikrėtę kirmėlėmis, simptomai akivaizdūs: kirmėlės išeina su išmatomis, vėmalais, tokių šuniukų pilvai išsipūtę. Šuniukai, turintys daug kirmėlių, suliesėja, kailis praranda blizgesį, oda pasidaro sausa, pleiskanota. Kirmėlėmis apkrėsti šuniukai dažnai viduriuoja, viduriavimas kaitaliojasi su vidurių užkietėjimu. Tai gali nuslopinti šuniukų augimą ir vystymąsi, nes vertingus baltymus ir mineralinius komponentus sunaudoja kirmėlės, o jų išskiriami produktai dirgina žarnyną. Pirmiausia šuniukai netenka B grupės vitaminų, ypač B<sub>12</sub>. Kartais šuniukai, užsikrėtę kirmėlėmis, suserga avitaminozėmis.

Turbūt nė vienas šuo neužauga be kirmėlių. Kai kurie šuniukai daugiau patvarūs šiems parazitams, kiti mažiau, bet kaip taisyklė, silpni šuniukai ir tie, kurie negaudavo pilnaverčio maisto, labiau linkę apsikrėsti kirmėlėmis, negu jų stiprūs broliai ir seserys. Šuniukai dažniausiai turi askaridžių. Kaspinuočiais būna apsikrėtę suaugę šunys.

Labai svarbu šuniukus dehelmintizuoti iki jiems sukaks penkios šešios savaitės. Svarbu todėl, kad vėliau kirmėlių lervos pradeda migruoti po šuniuko organizmą ir galų gale grįžta į žarnyną, kur ir tampa suaugusiomis kirmėlėmis. Būtent žarnyne jos padeda kiaušinėlius. Todėl labai svarbu šį procesą sustabdyti, ypač kalyčių, nes lervoms migruojant po kūną, dalis jų gali patekti į gimdos audinius ir ten likti. Jeigu taip atsitinka, išgydyti kalę praktiškai neįmanoma, visą savo gyvenimą ji bus kirmėlių nešėja. Antihelminčiai preparatai išvarys iš jos suaugusias kirmėles, tačiau jų lervos organizme liks.

Yra pakankamai daug antihelminčių preparatų, bet reikia pasitarti su veterinarijos gydytoju, kurį vaistą naudoti konkrečiai kalei ir jos šuniukams. Nors kalytė gali būti dehelmintizuota tinkamu laiku ir lervų migracija organizme bus nutraukta, bet tai dar nereiškia, kad ji neapsikrės dar kartą.

Kaspinuočiais šunys apsikrečia nuo blusų, taigi galima suprasti, kodėl reikia naikinti blusas. Paprastai šunys apsikrečia blusomis nuo kitų šunų, o jeigu kaime - nuo žiurkių, ežių ir kitų gyvūnų.

Jei šunys turi kaspinuočių, juos pastebėsime išmatose. Jie panašūs į ryžius ar į agurkų sėklas. Askarides atrodo kaip ilgi pilkšvai balti kirminai. Šuniukams, kurie turi daug kirmėlių, gali būti traukulių. Mūsų laikais neturėtų būti kirmėlių. Jei šunys gyvena vietovėje, kur kirmėlių atsiradimas tikėtinas, reikia reguliariai, kartą per mėnesį, atiduoti išmatas iširti. Veterinarijos gydytojui ir aptikus kirmėlių tuoj pat imtis priemonių.

Anksčiau dehelmintizacija buvo gana pavojinga, nes prieš tai šunims neduodavo kelias valandas būti. Dabar šito nereikalaujama, bet reikia atsiminti, kad vaistai stiprūs, ir jeigu jie pakankamai veiksmingi, kad sunaikintų kirmėles, nėra naudingi ir šuniukams. Veterinarijos gydytojo paskirtos antihelminčio vaisto dozės negalima viršyti.

### ***Šuniukų dehelmintizacija***

Ši procedūra priklauso nuo naudojamo preparato. Kokį antihelmininį vaistą benaudotume, būtina, kad šuniukas gautų *tikslią jo dozę*. Vartojimo instrukcija pridedama prie visų antihelminčių vaistų. Reikia visada atsiminti, kad per didelė vaistų dozė gali sukelti mažo šuniuko mirtį. Todėl atsargumo dėlei reikia dar kartą pasverti šuniuką, patikrinti, ar teisingai suprastos vaisto instrukcijos rekomendacijos ir veterinarijos gydytojo nurodymai, dar kartą apskaičiuoti preparato dozę. Kad visa vaisto dozė patektų į šuniuko burną ir jis ją prarytų, geriausia turėti padėjėją, kuris duodant vaistus palaikytų šuniuką.

Priklausomai nuo šuniuko svorio, gali prireikti padalinti tabletes tiksliai į dvi, keturias ar šešias dalis. Bet dažniausiai dalijama tabletė subyra. Tokiu atveju ją reikia įdėti į sulenktą popieriaus lapą ir smulkiai sutrupinti. Tabletes lengva sutrupinti padėjus tarp dviejų šaukštų ir suspaudus. Po to miltelius reikia išlyginti ant popieriaus lapo ir peiliu padaryti iš jų stačiakampį. Galima su liniuote pažymėti pieštuku reikalingas dalis - viena ketvirtoji, viena aštuntoji ir t.t. Po to peiliu reikia atskirti dalis vieną nuo kitos, supilti į skirtingus švairius popierėlius. Ant jų reikia iš anksto užsirašyti vaisto pavadinimą ir kuri tai vaisto dalis.

Kai kas beria miltelius šuniukui ant liežuvio ir po to nedelsiant duoda ko nors užgerti. Miltelius supilu į mėsos ar sviesto gabaliuką. Bet vis dėlto nesiūlau vaistų maišyti su maistu.

Antihelminčius vaistus duodame dukart su dešimties dienų pertrauka. Gydomo metu reikia atidžiai stebėti, kad šuniukas neišspjautų vaistų ar neišsvemtų. Tuo atveju bus sunku nustatyti, kiek vaistų pateko į skrandį. Jeigu šuniukui duodame tabletes, šuniukas gali ją nustumti į šalį, už žando. Po to jis ją išspjauna.

Trijų keturių savaičių amžiaus šuniukai dažniausiai miršta nuo helmintozės. Tai įvyksta dėl to, kad didelis kiekis askaridžių praktiškai užkemša žarnas. Kraštutiniais atvejais kirmėlės gali prakiurdyti žarnyną, ir šuniukai žūsta nuo peritonito. Jeigu duodame vaistus labai mažiems šuniukams, pavyzdžiui, trijų savaičių, geriausia naudoti skystus ar emulsijas /pvz., PIRANTELIO suspensija - kombantrinas/. Skysti preparatai pranašesni - juos galima duoti pipete ar švirkštu be adatos (ir labai tiksliai išmatuoti), galima duoti su nedideliu kiekiu : pieno ar kefyro, reikia tik žiūrėti, kad viskas būtų suėsta.

Kirmėlės išeina per 24 valandas. Vaistus kiekvienam šuniukui reikia duoti atskirai, kad išvengtume baisios klaidos, kai vienas šuniukas gali gauti dvi dozes, nes ėda godžiai, o kitas nei vienos, nes tingi ir jam nieko nebelieka.

Davus vaistus šuniukus reikia atidžiai stebėti. Kai tik kirmėlės išeina, jas reikia surinkti ir sudeginti, kad šuniukai -neapsikrėtų antrą kartą. Po atjunkymo šuniukams reikia padaryti galutinę dehelmintizaciją ir po to nereikia jiems leisti žįsti motiną.

Po šuniukų dehelmintizacijos labai svarbu gerai išvalyti patalpą. Gera ir pigi priemonė - karštas vanduo ir druska. Medinės konstrukcijas po kiekvienos vados rekomenduojama apdegti litavimo lempa. Gruntinės pasivaikščiojimo aikštelės, ypač žemės, gali būti apkrėtos kirmėlių lervomis ir Kiaušinėliais, nors betoninės irgi ne geresnės, nes kiaušinėliai išsilaiko ant betono.

Namuose, kur kartu su šuniukais gyvena ir vaikai, labai svarbu saugotis, kad vaikai neapsikrėtų kirmėlėmis. Nors ir labai mylite savo šuniuką, nereikia jo bučiuoti ar leisti jam laižyti savo veidą. Nuo to galima apsikrėsti. Prieš keletą -etų buvo kilusi panika dėl kaspinuočių pavojaus žmogui.

Buvo minimi vaikų aklumo atvejai, apsikrėtus kaspinoočiais. Deja, taip gali atsitikti. Jeigu šunys su šuniukais laikomi :-karnomis sanitarinėmis sąlygomis ir reguliariai dehelmintizuojami, vargu ar tai atsitiks. Šuniukams negalima leisti laižyti veido, ypač burnos, ir jeigu po žaidimų su šunimis plausite rankas, apsikrėsti galimybė nedidelė.

Svarbiausia problema - šunų išmatų pašalinimas. Reikia stebėti, kad šunys nesituštintų smėlio dėžėse vaikams. vaikai gali paliesti šuns išmatas, po to liesti burną ir taip atsikrėsti. Šunų išmatas reikia šalinti nuo takelių, žolės ir žaidimų aikštelių. Jei ten žaidžia ir vaikai, ir šunys, reikia tikrinti teritoriją dukart per dieną.

### **Šuniukų žūtis grėsmingas ratas**

Apie 80% visų per tris pirmas gyvenimo savaites mirstančių šuniukų pražudo infekcijos. Stiprūs šuniukai yra atsparūs ir išgyvena, bet jei naujagimis iš pradžių prastai kvėpuoja ir žinda, jis gauna mažiau kalės krekenų, negu gimęs stiprus šuniukas. Šios gyvybei svarbios krekenos turi antikūnų, kovojančių su infekcijomis, ir medžiagų, reguliuojančių skrandžio veiklą. Kuo mažiau šuniukas žinda, tuo jis gali būti stipriau atakuojamas infekcijos. Netrukus šuniuko skrandis nustoja normaliai veikti ir liga progresuoja, nes šuniukas daugiau negali virškinti maisto. Pablogėjus bendrai būklei širdis plaka lėčiau, kraujas cirkuliuoja silpniau ir šuniukas atšąla. Jam skauda skrandį ir skausmas gali būti toks stiprus, kad sukelia šoką. Gėstanti energija eikvojama cypimui ir nuolatiniam šliaužiojimui. Motina išmeta šuniuką, ir jis miršta.

### **Profilaktinės priemonės**

Didelį pavojų šuniukų gyvybei sukelia *streptokokai*. Pirmą ar antrą rujaną dieną reikia paimti tepinėlį, nes infekcijos nešėja gali būti kalė. Makšties tepinėlio analizę reikėtų pakartoti ir po sukergimo, nes kalė gali apsikrėsti kergimo metu nuo patino. Jeigu pasėlis streptokokams (ir stafilokokams) bus teigiamas, reikia nekergti, o jeigu kalė jau sukergta, ją reikės gydyti tokiais pat stipriais preparatais, kaip ir nesukergtą.

Kai kurie veisėjai duoda paskirtas antibiotikų profilaktines dozes savo patinams ir kalėms tris dienas iki kergimo ir tris dienas po kergimo. Po kalės šuniavimosi būtina atlikti makšties tepinėlio analizę.

### **Šuniuko atgaivinimas**

Mano metodas netinka, kai šunį ištinka traukuliai, kraujo išsiliejimas arba širdies priepuolis. Bet aš esu išgelbėjusi daugelį šuniukų, buvusių *kolapso* būklėje ir mirstančių nuo žarnyno infekcijos.

Šuniukas kolapso būklėje paprastai guli išsitiesęs ant šono, jo ausys užsilenkusios atgal, jis šaltas, beveik nekoordinuoja judesių, galva atmesta į šoną ar atgal. Šuniukas gali būti be sąmonės ar pusiau be sąmonės.

*Neatidėliotina* pagalba, kol iškviesite veterinarijos gydytoją - kuo greičiau *sušildyti* šuniuką. Po to reikia trinti šuniuko sprandą prieš plauką ir nenustoti su juo kalbėti, judinti jį, kad jis neužmigtų. Reikia duoti pauostyti amoniako. Į tai jis paprastai reaguoja iškišęs liežuvėlį iš pasibjaurėjimo, jei tik ne visai miršta. Tuo momentu ant liežuvėlio reikia užlašinti vieną du lašus (ar daugiau, priklausomai nuo šuns dydžio) Konjako.

Jei kvėpavimas pasunkėjęs, padarykite dirbtinį kvėpavimą, jei širdis plaka silpnai ir lėtai - suspauskite krūtinės ląstą kas pusė sekundės (po dvidešimt suspaudžiančių judesių).

Po kelių minučių vėl duokite pauostyti amoniako ir lašinkite ant liežuvėlio konjako. Taip kartokite kelis kartus. Atminkite, kad amoniakas ir konjakas gali nuslopinti širdies plakimą, todėl nereikia jais piktnaudžiauti, bet kiekvienas atskiras atvejis reikalauja veikti pagal situaciją, pagal galimybes.

Kuo greičiau duokite šuniukui stiprios kavos su gliukoze - tai stimuliuoja širdies darbą. Jei šuniukas neteko daug vandens, galima suleisti po oda fiziologinio tirpalo.

Šuniuko atgaivinimas gali pareikalauti jūsų pastangų kelias minutes arba kelias valandas. Kai tik atsistato normali

kraujo cirkuliacija, visiškai negyvas šuniukas tampa vėl normalus, be visų ką tik patirto kolapso požymių. Kai sugrįš judesių koordinacija, pasikeis ir šuniuko poza - jis gulės susirietęs į „kamuoliuką“ - įprastoje šuniukams pozoje.

Kai tik šuniukas visiškai atsigauja, jam reikia leisti ramiai pailsėti ir pamiegoti. Be abejo, šunį reikia kuo greičiau parodyti veterinarijos gydytojui.

**Užburtas gėrimas.** Šunį ar šuniuką kolapso būklėje, net jei jie be sąmonės, galima kelias sekundes per skrandžio zondą pamaitinti vadinamu „užburtu gėrimu“.

Mišinys susideda iš pusės puoduko stiprios kavos, arbatinio šaukštelio gliukozės ir pusės arbatinio šaukštelio konjako.

Mišinys veikia stebuklingu būdu - po dešimties minučių be sąmonės rastas šuniukas bėgios lyg nieko nebūtų atsitikę.